

ÜRETMEK MI, YAVRU ALMAK MI?

Bu iki kavramı birbirine karıştırmak safkan köpeklere uzun vadede yapılacak en büyük kötülüğün başında gelir. Yaşamımızı bir köpekle paylaşmaya karar verdiğimizde onun ne olduğu gerçekte önemli olmayabilir. Doğru kişiyle bulduğunda her köpek sadakat ve sevgi üzerine insanlığa örnek teşkil edecek doğuştan gelen erdemlerle doludur. Ancak, köpeğin evcilleştirilmesinden bu yana farklı coğrafyalarda farklı amaçlarla üretilmiş safkan köpek ırklarının korunması ve değişen yaşam ve gereksinim koşullarına uydurulması amacıyla üretimin devam etmesi gereklidir.

Safkan köpek üretimi uzun tecrübe ve ciddiyetin yanı sıra profesyonellik gerektiren bir uğraştır. Amaç, köpeğin mürvetini görmekten çok sevip değer verilen ırkın gelişimini sağlamak olmalıdır. Bu da ciddi bir araştırma, diğer üreticilerle profesyonel alanda etkileşim ve ırkının birbirine mümkün olan en uygun örneklerine sahip olmakla başlar ; ama burada bitmez. Nesiller içeren bir üretim programı geniş maddi olanaklar gerektirir.

Anti-profesyonel, belki iyi niyetli; ama çoğunlukla kolay para kazanmayı amaçlayan arka bahçe üreticileri ırka zarardan başka bir şey getirmez. **Hamilelik, doğum ve yavruların emzirme dönemleri inanılmaz maddi kaynak isteyen olaylardır.** Tabii ki her şeyin yolunda gittiğini düşünürsek. Doğumun ölüm de getirebileceği unutulmamalıdır. Yavrular için uygun aileleri de doğumdan önce ayarlamanızda fayda var. Dünyaya gelmesine izin verdiğiniz her yavrudan işler ters giderse ömür boyu da sorumlu olduğunuzu unutmamayı da listeye eklerseniz hiç bir şeyin dişi ve erkeği yan yana koyarak kendiliğinden hallolmayacağını anlatabildiğimi umuyorum.

"Yavru almayı" değil; ama "üretmeye" karar verdiğiniz bir ırkın bu amaca hizmet edecek en iyi örneklerine sahip olmadan önce gerçekçi üretim amaçlarının baştan belirlenmesi gerekmektedir. Ana amaç tabii ki en baştan itibaren gönül verdiğiniz ırkı yarınlara götürecektir. Standartlarına en yakın köpekleri üretmektir. Standartlar bir ırkın nasıl davranması ve görünmesi konusunda örnek teşkil eder. Her ırk kendine ait standartla uyum

içinde üretilir. Zamanla belirli değişiklikler standartlara getirilirse ırk değişen kurallara uydurulur. Bu başta da belirttiğim gibi nesiller alabilecek bir çalışmadır.

İlk kriter kesinlikle köpeğin karakteri üzerine olmalıdır. Nedensiz saldırganlık gösteren, insanlara güvenmeyen ve içinde bulunduğu her hangi bir durumun stresiyle başa çıkamayacak kadar huzursuz ve aksi köpekler konformasyon olarak ne kadar mükemmel olurlarsa olsunlar kesinlikle üretimde kullanılmamalıdır. Her ne kadar doğan her yavru boş bir kağıtsa da o kağıdın kalitesi kesinlikle kalıtsaldır.

Köpeğin üretim amacı akıldan asla çıkarılmadığı sürece korunması gereken ırksal fiziksel ve zihinsel yapısı genel hatlarıyla ortaya çıkacaktır. Bir iş köpeği ise çalışma kapasitesini kaybetmiş ve sadece görüntüsünü taşıyan bir köpek onu özel yapan köklerinden uzaklaşıyor demektir. Özellikle de Alman Köpek Kulübü'nün iş ve çoban köpeklerinin üretimine izin vermeden önce onları belirli testlerden geçer puan almak zorunda bırakıp sınamaları bu ırkların yeteneklerini kaybetmeksizin yeni nesillere genlerini taşımasını sağlar. Aynı kriterler bir terrier ya da av köpeği için de geçerlidir. Sorumluluğunun bilincinde bir üretici köpeğinin ne için üretildiğini unutmaz. Avla ilgilenmeyen bir Pointer ya da tüm gün koltukta uyulamayı seçen bir Border Collie yavrularına geçirmeye degecek o en önemli özellikten mahrun demektir.

Üretmeyi planladığınız köpeğin karakterinden emin olduktan sonra fiziksel özellikleri ikinci önemli kriter olarak önümüze çıkar. Yine üretim amacı göz önüne alındığında köpeğin o amacı en iyi şekilde yerine getirmek için nasıl bir konformasyona sahip olması gerektiği sorusunun cevabı köpeğiniz için bir ayna olmalıdır. Bir sürü bekçisi keskin koruma güdülerıyla desteklenmiş güçlü ve caydırıcı boyutlardaki fiziğine güvenmek zorundadır. Hacim kaybetmeye hatta iriliğin bilinçsizce övüldüğü durumlarda fazla irileşmesine müsaade edildiğinde köpek görevini yerine getiremez olabilir. St.Bernardların 18. yüzyılda hastalık sonucu nesilleri tükenme tehlikesine karşılık Newfoundlandla melezleyerek kurtarılmasından sonra ırk ilk defa bu yeni kan nedeniyle uzun tüylerle tanışmıştı. Ne yazık ki uzun tüyler tipi altında kolaylıkla kar ve buzla kaplandığından Alplerdeki keşişler

tarafından uzun tüylü yavrular ev köpeği olarak hediye edilirken sadece kısa tüylü St. Bernard'lar görevlerine kaldıkları yerden devam etmiştir.

Bir üretici, köpeğine baktığında sadece dıştan nasıl görüldüğüne değil o şekilde görünmesini sağlayan iskelet ve kas yapısının da nasıl biçimlendiğini de görece kadar bilgili ve tecrübelidir. Ön ve arka bacak kemiklerinin omuz ve kalça ile ve birbirleriyle yaptıkları açılar, topukların yerle mesafesi, bacakların birbirine paralelliği vs hayvanın hareket yeteneğini belirler. Hareket mekanizmasını çalıştıran parçaların tek tek ve kolektif olarak nasıl olması gerektiği bilinmediği sürece de bu çok önemli değerlendirme de başarı elde edilemez. Daralan açılar bacakların yeri rahat adımlarla kavrayamamasını, adalelerin doğru şekilde örülmesine imkan vermediğinden köpeğin yeterli etkinlikte hareket edememesine neden olacaktır.

İnsan tüm bunları bilmeden cahilliğin verdiği cesaretle kolaylıkla yola koyulabilir. Bilinç, başarı konusunda endişeyi de birlikte getirecektir.

Eğer gerçekten kararlıysanız üretim için alabileceğiniz standartlarına uyan en iyi köpeği almalısınız. Bu ne kolay ne de ucuz bir şeydir. Kesin olan bir şey varsa pahalı köpek en iyisi değilse de ucuzu üretim için fiyasko getirecektir. Kesinlikle bir akıl hocasına gereksiniminiz vardır. Bu kişi son on yıldır evinde çeşitli ırklardan köpek besleyen ya da eğiten biri değil o ırkla yıllarını geçirmiş ve hatta şanslıysanız üretmiş biri olmalıdır. Köpek yarışmalarını gezin. Tanışabildiğiniz kadar bu konuyla ilgili birileriyle tanışın. Kitaplar okuyun. Bunca çaba ve zaman sonuca değerlidir.

Zamanla aynı ırka ait köpeklerde bile bireysel farklılıklar olduğunu fark eder duruma geleceksiniz. Standardına uymasına rağmen yüz ifadelerinde ya da fiziksel yapılarında bir diğerine göre tercih ettiğiniz bazı özellikler bulacaksınız. Doğru yoldasınız. Şimdi üretmek isteyeceğiniz köpeğin neye benzemesi gerektiği konusunda hedefleriniz netleşmeye başladı işte. Şunu unutmayın ki özellikle de kendi ürettiği kandan bir damızlığı size satmadan önce üretici sizden belirli garantiler isteyebilir. Emin olun çocuklarım dediğiniz köpeklerinizin yavrularına yuva seçerken de müşterilerinizi siz de böyle sorgulayacaksınız.

Bu arada sizin de cevaplanmasını isteyebileceğiniz belirli sorular kesinlikle olmalıdır. Her üreticinin ürettiği köpekte öncelikle sahip olmasını istediği belirli özellikler vardır. Bunları öğrenin. Şunu asla aklınızdan çıkarmayın ki mükemmel köpek henüz doğmadı ve muhtemelen de hiç doğmayacak. Köpeğinize eş seçerken siz de bu konuda dürüst olmak zorunda kalacaksınız. Zayıf ve güçlü yanlarını dürüstçe belirlediğinizde neyin peşinde olduğunuz konusunda daha net cevaplar elinizde olacaktır. Hayalinizdeki köpeği ya da hayalinizdeki köpekleri üretmenizi sağlayacak potansiyeldeki köpekle eve döndüğünüzde başarılar kadar riskler ve hayal kırıklıklarıyla dolu bir geleceğe yelken açtınız demektir. Kimse üç aylık bir yavrunun şampiyon olacağını size garanti edemez. Potansiyelini değerlendirebilir; ama inanın bu küçük yaramazlar erişkin oluncaya kadar çok değişir. Üretim için alacağınız köpeğin erişkin olarak neye benzeyeceği daha belirgin olduğunda satın alınması daha tavsiye olunur bir durumdur. İki şampiyonun yavrularının da şampiyon olacağını hayal etmek biraz tecrübesizlik ve iyimserlik örneğidir. Pedigrilerin yakından incelenmesi, eş olarak seçilmesi planlanan köpeğin bir damızlık olarak performansı, kastım tabii ki olumlu özelliklerini ne kadar ölçüde yavrularına geçirebildiği, eşler arasındaki fiziksel artı ve eksilerin uyumu doğru karar vermede ilk ele alınacak kriterlerdir. Bunu da uzun geceler kafa patlatmadan belirleyemeyebilirsiniz. Yine bir uzman yardımı tavsiye edilir.

Tüm bu anlatılanları genetik konusunda bir kaç kalın kitap devirmeden halledebileceğinizi düşünüyorsanız lütfen kumar oynamayın. Irkta hetero ve homozigot genlerin ne olduğu gibi konular iyi anlaşılmalıdır. Üreticiler köpeklerinin genetik saflığını ya da homozigot oluşunu dolayısıyla fenotiplerinin önceden kestirilebilirliğini arttırma üzerinde yoğunlaşırlar. Ürettiğiniz köpeğin genetik yapısına, sahip olmasını istediğiniz özellikleri ne kadar koyu harflerle yazmayı başarırırsanız yavrulardaki kalıtsal tutarlılık da o kadar güçlü olur.

Asla atlanmaması gereken ve belki de tüm üretim programınızı kökten değiştirmek zorunda kalabileceğiniz diğer bir etmenden bahsetmeden sözümüzü bitirmemeliyiz. **Her ırka has kalıtsal bazı hastalıklar mevcuttur.** Fiziksel ve zihinsel sağlığın korunmasında

bu hastalıkların üretim programındaki olası varlıklarının tespit edilmesi hayati önem taşır. Bir köpek fiziksel olarak ne kadar doğru görünümde olursa olsun kalça çıkığı, progresif retinal displazi, kalp kapakçıklarında problem, sağırılık ya da bakır metabolizmasında bozukluk gibi genetik olarak ebeveynlerinden geçen bir anormalliğe sahipse tüm yapmanız gereken onu derhal kısırlaştırarak üretim programınızdan çıkarmak ve bu sorunun geçmişte nereye kadar uzandığının mümkünse genetik haritasını çıkararak belki de her şeye yeniden başlamaktır. Pedigri bu nedenle önemlidir. Yavrunun soy ağacının bilinmesi onun geçmişi hakkında ayrıntılı bir biçimde tutulmuş kayıtların yardımıyla değerlendirmeler yapmanıza imkan sağlar. Bu bulunmaz bir veri kaynağıdır. Bu hastalıkların tespitinde DNA da dahil olmak üzere çeşitli testler neyse ki mevcuttur. Bu raporlar sizin garanti kaynağınız olacaktır.

Başta da dediğimiz gibi dünyaya gelmesine izin verdiğiniz her yavrudan gerektiğinde ömür boyu da sorumlu olduğunuzu unutmamalısınız. Bir ırka gönül verdiğinizde ülke hatta dünya çapındaki özellikle de aynı ırktan tüm köpeklerin özenle ve olması gerektiği gibi bakılmasını istersiniz. Sokakta tek bir soruya zincirleme onlarca cevap yağdırırsınız. O ırka karşı kendinizi sorumlu hissedersiniz. Bu doğru motivasyon noktasıdır. Para kazanmak umurunuzda değildir. Köpek üretimi zaten pahallı bir hobidir ve kimse çocuklarını satarak köşeyi döneceğini hayal etmez. Aksine testler, aşılar, olası hastalıklar, beslenme, showlar için pahallı seyahatler hatta telefonda yapılan uzun bilgi verici görüşmeler bile kazanılandan fazlasını götürür. Üretici yine de mutludur. Çünkü sattığı yavrular özenle bakılacaklarını bildiği yeni bir aile bulmuştur. Aksi halde her ırkın adına ve onun korunması ve geliştirilmesi için kurulmuş kulüplerinin organize ettiği kurtarma gönüllüleri bu köpekleri tespit ederek yanlarına alır, rehabilite eder, kısırlaştırır ve yeni yuva bulur. Tüm bu uğraş para kazanmak bir yana cepten karşılanan tüm masrafların ardından ırkı korumaktır.

Köpek üretimi bilim ve sanatın kaynaştığı çok özel bir uğraştır. Ciddi bir tecrübe, bu konuda çok özel bir yetenek, inanç, bağlılık ve hatırı sayılır bir maddi kaynak ister. Şirin

bir köpeğin olacak yavrularının hayalinin tüm bu anlatılanları unutturmasına izin verilmemelidir.

İlker Ünlü, Kasım 1999